

**Modře označené štítky znamenají,
že není zaplacené předplatné!
Předplatné na jeden rok je
38,10+ 1,90 (HST) = 40 kan. dolarů
Cena 1,88 + 0,12 (HST) = 2,00 dolary.**

Agreement # 40005374/ Registration # 09089

Datum, dokdy jsou noviny
předplaceny, je v pravém
horním rohu štítku!
ISSN 1186-9283 (Print)
ISSN 1923-1784 (Online)

Time
Committed
À délai
convenu

Telefon: 416/530-4222
647/728-0654
Praha: 222-261-811
E-mail: abe@zpravy.ca
abe@satellite1-416.com

ČESKOSLOVENSKÝ ČTRNÁCTIDENÍK - CZECHOSLOVAK BI-WEEKLY

No. 13.

(483.)

Vol. 21.

satellite 1-416

Thursday,

August 25,

2011

Published by ABE, P. O. Box 176, Station „E“, Toronto, Ontario, Canada M6H 4E2

www.satellite1-416.com nebo www.zpravy.org nebo www.zpravy.ca

Zapomenutý srpen 1976

Pokud se připomíná nějaké výročí v srpnu, je to většinou 21. srpen 1968, kdy vojska Varšavské smlouvy překročila hranice Československa, aby zardousila počátky demokratického vývoje u nás. Další vzpomínka může být na 21. srpen 1969, kdy to byla právě tzv. ČSLA (Československá lidová armáda) spolu s policií, která dodala všem doutnajícími nadějím smrtící ránu. O tomto datu se raději nemluví. Slyšíme o tom, že je zapotřebí prohlásit komunistickou stranu za zločineckou organizaci, ale posvátné Československé armády, která 41 let potlačovala lidská práva, se nikdo nedotkne.

Někdo by mohl namítnout, že je významné datum 23. srpen 1939, kdy Molotov s Ribbentropem podepsali smlouvu o dělení Evropy. Tato smlouva dala Hitlerovi volné ruce při útoku na Polsko. Dalším srpnovým výročím je 29. srpen 1944, kdy začalo Slovenské národní povstání.

V Berlíně se letos 13. srpna vzpomínalo padesáté výročí postavení Berlínské zdi, ale o srpnu 1976, na který si pamatují velice mlhavě, se nikde nemluví. Na srpen přesně před pětadvaceti léty bych si ovšem nevzpomněl ani já letos, kdyby se mi nedostala do rukou kniha sedmadvadesátileté holandské autorky Hebe Kohlbrugge *Dvakrát dvě je pět (Můj nevyočitatelný život od roku 1914)* v překladu Moniky Žárské, kterou vydalo nakladatelství EMAN.

O události vydala zprávu Evangelická tisková služba (Západní Německo). Poskytuje jasný obraz o situaci: *18. srpna 1976 přijel farář Oskar Brüsewitz (nar. 1929) na náměstí města Zeitz před kostel. Využil několik plakátů, postavil se před ně, polil se benzinem a zapálil, vzňal se jako živoucí pochodeň. Chodci, kteří viděli hořícího faráře, byli zděšení a otřesení. Objevila se policie. Zamířila ke zdi, strhla plakáty, srolovala je a skládila. Teprve potom se starala o hořícího muže. Zemřel v nemocnici 22. srpna.*

Jak bylo tehdy zvykem, faráře Brüsewitze označily východoněmecké noviny *Neues Deutschland* a *Neue Zeit* za choromyslného. Tentokrát to však nebylo tak snadné. 13. září poslalo církevní vedení do sborů dopis, který byl předčítán z kazatelen 19. září 1976. Bylo v něm jasné stanovisko, že problémy ve společnosti se musí řešit. Proti pokusům zesměšnit Brüsewitze jako ševce (vyučil se původně obuvníkem) se postavili dokonce i členové strany (SED). Podle jejich názoru znamenalo toto zesměšňování urážku pracujícího člověka. V září 1976 protestovalo třicet signatářů v dopise adresovaném Erichu Honeckerovi. Mnozí byli zatčeni.

Měnilo se klima v celé společnosti. Hebe Kohlbrugge vypráví o manželích, kteří byli členy strany a hájili partajní doktrínu. Paní Erika onemocněla v té době rakovinou. Před smrtí sdělila své holandské partnerce: „Všecko je to podfuk, samej podfuk, nic než zdání.“

Stále ve vzduchu visela otázka, kterou vyslovil Oskar Brüsewitz svým veřejným sebeupálením, totiž otázka nátlaku ve věcech svědomí. Proč má mládež říkat a psát něco, čemu nevěří.

Ke skutečnému konfliktu došlo, když východoněmecká vláda zavedla povinnou branou výchovu, včetně střelby, i pro děvčata. Již v roce 1979 došlo ke střetu mezi církví, která se distancovala od *mírové politiky SED (Jednotné demokratické strany Německa)*. Církev zvolila heslo *Frieden schaffen ohne Waffen - Mír beze zbraní*. Byla v tom jiná identita, naprosto odlišná od stranické. Během těchto diskusních shromáždění církev organizovala zvonění zvonů. Kromě toho se v obou německých státech konala jednotná modlitba za mír a držela se minuta ticha.

OSKAR BRÜSEWITZ (30.5. 1929–22.8. 1976)

V tento okamžik se režim ještě nerozhodl zakročit. K tomu došlo až tehdy, když mládež začala nosit nášivku z proroka Micheáše (3; 4): *Překuj měče na radlice*. Uprostřed nášivky byl obrázek plastiky sochaře Vučetiče, kterou daroval Chruščov v roce 1959 OSN na znamení mírových záměrů Sovětského svazu. Mnoho mladých lidí kvůli svému postoji ztratilo šanci studovat a někteří byli vyloučeni ze školy.

17. ledna 1988 se konala velká povolená demonstrace na připomínku Rosy Luxemburgové a Olofa Palmeho. Na plakátu byl výrok Luxemburgové: *Svoboda je vždy jen svoboda těch, kteří mají jiný názor*. Policie tvrdě zasáhla. Mladé lidi zkopala, zmlátila a zatýkala. Někteří z nich byli odsunuti do Západního Německa. Kuriózní byla nabídka jedné z vůdčích postav akce: „Můžeš si vybrat, buď studium v Anglii nebo osm let ve vězení.“

Od 12. do 15. února 1988 se konala v Drážďanech velká ekumenická konference *Za spravedlnost, mír a zachování stvoření*. Cenzura zakázala publikovat svědectví z konference. V srpnu 1989 začal exodus přes Maďarsko a přes západoněmecké velvyslanectví v Praze. V kostelech se koná stále více shromáždění. Když lidé vycházejí z kostela se svíčkami, tisíce lidí se k vycházejícím připojují. Nikdo neví, jestli zasáhne policie nebo armáda. Policie skutečně zasahuje v Berlíně, Drážďanech, Halle a dalších místech. Ale kostely se znovu zaplňují. V Suhlě se sešlo při bohoslužbách dva tisíce lidí. Přestože hrozilo nebezpečí, že se bude střílet, lidé se znovu a znovu scházejí. Později vyšlo najevo, že pět minut před koncem bohoslužeb v Lipsku, přišel příkaz, „nestřílet“. Za pár dnů na to padla Berlínská zeď.

Jak je možné, že tato Holanďanka zná tak dokonale poměry ve východním Německu a ve východní Evropě vůbec? V mládí se dostala do rodiny Johna Churchilla, jako opatrovnice. John Churchill, narodil od svého strýce Winstona Churchilla, obdivoval Německo a to přimělo Hebe, aby se do Německa

vypravila. Na vlastní oči viděla nástup Hitlera. Sama o tom vypráví: „*V semináři církevní služby pro ženy v Berlíně jsem už získala zkušenosti s nacistickým Německem. V Burckardtově domě se také museli bolestně rozhodovat. Například se o svátcích vyvěšovaly vlajky: vlajka s hákovým křížem byla symbolem nacionálního socialismu. Mohla vlajka s hákovým křížem vlát na budově, v níž zaznívalo jméno Ježíše Krista? Čtyřem z nás se zdálo, že to tak nejde. Vyšplhaly jsme nahoru a vlajku sundaly. Velké zděšení ve vedení semináře. Nebyli to žádní nacisté nebo Němečtí křesťané, ale nevyvěšovat vlajku by znamenalo konec semináře a - což bylo ještě daleko horší - konec práce s děvčaty, která probíhala v téže budově a byla úzce spojena se seminářem. Nežlobili se na nás, ale vlajka na střeše zas rychle zavlála. (Narozdil od 25. února 1971, kdy se vedení Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze rozhodlo dva studenty za stejný přečin vyloučit. I tam vlajky opět rychle zavlály. Pozn. autora)*

Bylo to správné? Smí se, musí se režimu trochu ustupovat kvůli křesťanské práci s mládeží? Je to otázka, kterou jsme si tím či oním způsobem kladli stále znovu: smíme zabránit něčemu velmi zlému tím, že podáme prst, potom dva a potom celou ruku...? Smí se to...?“ (str. 13).

Těsně před vypuknutím války byla Hebe vyhoštěna z Německa. V Holandsku se okamžitě zapojila do odbojové práce. Hned na začátku války to byla akce, při které se letáky upozorňovalo na nemorálnost prohlášení o arijském původu. Následovala ilegální cesta s belgickým pasem do Švýcarska. Při druhou ilegální cestě přes Španělsko do Anglie byla chycena, ale vymluvila se, že jela za snoubencem do Švýcarska, což jí vyneslo pouze „deset měsíců“ v koncentračním táboře v Ravensbrücku. Po propuštění nemohla nikoho ze svých spolupracovníků v Německu ani v Holandsku nalézt, protože byli všichni v ilegality. Dočkala se konce války.

Ale jako Holanďanka nemůže do východního Německa. Pozdější spolkový prezident Gustav Heinemann jí sežene německou občanku. Díky tomu působí nějakou dobu po válce ve východním Německu. Se svou sestrou Hannou navštíví několikrát Irán, kde se Hanna stará o slepé děti. Pak se přes Křesťanskou mírovou konferenci dostane do Československa, kde uteče z hotelu a nečekaně navštíví sbor v Jindřichově Hradci. Tato zkušenost z přelomu šedesátých a sedmdesátých let jí vede k tomu, že zakládá program, kdy holanďtí studenti odjíždějí do východní Evropy studovat teologii. Kromě Československa jezdí do Rumunska (Sedmihradská), Maďarska i Polska. V osmdesátých letech posílá holandské profesory, kteří přednášejí po bytech v Československu. Tam však nemůže, protože v roce 1975 z něj byla vyhoštěna a vrací se tam až po listopadu 1989, kdy dostává čestný doktorát Karlovy Univerzity. Další čestný doktorát dostává od univerzity v rumunské Cluji.

Za necelých sto let se toho dá skutečně stihnout hodně, obzvláště, když 2x2=5. A někdy velké věci začínají i tam, kde je historie neobjeví. 13. srpna 1961 se začala stavba Berlínské zdi. 18. srpna 1976 se díky faráři Oskaru Brüsewitzovi začala její demontáž. Možná, že vše začalo o něco dříve a možná, že Berlínská zeď trvá dodnes. Ve východním a západním Berlíně žijí jiní lidé s různou minulostí a s různými návyky. Jsou stále rozdělení. Hebe Kohlbrugge celý život zasvětila tomu, aby tomu tak nebylo.

Aleš Březina

***